

## บทที่ ๓

### วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาระบบการทำรื้อทบาทตัวนิลพัท กรณีศึกษาระบบทำรื้อของอาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทำรื้อที่ได้รับถ่ายทอดมาจากอาจารย์กรี วรศริน และบริบทรอบข้างเพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์รูปแบบและระบบทำรื้อ ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้มีวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบงานวิจัย

๓.๒ ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔ การตรวจสอบข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

#### ๓.๑ รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะของการพรรณนา โดยใช้การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นหลัก และศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นส่วนประกอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวม (Holistic) และเชื่อถือได้ (Reliability)

#### ๓.๒ ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยฉบับนี้แบ่งระยะเวลาของการเก็บข้อมูลออกเป็นช่วงๆ คือ การเก็บข้อมูลภาคสนาม การเก็บข้อมูลเอกสาร การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งการจัดทำรูปเล่มเพื่อนำเสนอเป็นงานวิจัย มีระยะเวลาในการดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๕๑- มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยแสดงรายละเอียดดังนี้

เริ่มทำวิทยานิพนธ์ เดือนเมษายน ๒๕๕๑	๒๕๕๑		๒๕๕๒		๒๕๕๓		๒๕๕๔	
	เม.ย.- พ.ค.		ก.ค.- พ.ย.		ม.ค.-ธ.ค.		เม.ย. ๒๕๕๔	
๑.ขั้นเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์	←	→						
๒.ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล			←	→				
๓.ขั้นตรวจสอบข้อมูล				←	→			
๔.ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล			←	→				
๕.ขั้นเรียบเรียงและเสนอผล การวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษา				←	→			
๖.ขั้นจัดพิมพ์ผลการวิจัย							←	→

### ๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า งานวิจัยฉบับนี้ใช้การวิจัยภาคสนามเป็นหลักและนำการวิจัยเอกสารมาเป็นส่วนประกอบ จึงแยกขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

#### ๓.๓.๑ การเก็บข้อมูลเอกสาร

การเก็บข้อมูลเอกสารเป็นการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติของตัวละคร เนื้อเรื่อง องค์ประกอบ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลหลัก

สถานที่สำหรับค้นคว้าข้อมูล

- สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร
- หอสมุดแห่งชาติ

เอกสารที่ได้จากแหล่งค้นคว้าข้อมูลดังกล่าว สามารถจำแนกได้ดังนี้

#### เอกสารปฐมภูมิ

ได้แก่เอกสารประวัติศาสตร์ และเอกสารที่จดบันทึกถึงทำรำ ได้แก่

- ธนิต อยู่โพธิ์ เรื่อง โขน ศึกษาเรื่อง การแสดงในสมัยต่างๆ
- บทละครพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ รัชกาลที่ ๑ ศึกษาเรื่อง กำเนิดนิลพัท บทบาท และหน้าที่
- กรมศิลปากร เรื่อง นิทรรศการ หัวโขน ศึกษาเรื่อง สี และลักษณะหัวโขน
- กรมศิลปากร เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่ม ๗ ศึกษาเรื่อง โขน
- จตุพร รัตนวราหะ เรื่อง เพลงหน้าพาทย์ ศึกษาเรื่อง เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ในการแสดง โขน

- รื่นฤดี สัจจพันธุ์ เรื่องนามานุกรมรามเกียรติ์ ศึกษาเรื่อง ประวัติความเป็นมาของตัวละคร
- รัตนา มณีสิน เรื่องสุนทรียะทางนาฏศิลป์ไทย ศึกษาเรื่อง สุนทรียะทางนาฏศิลป์ โขน
- เกื้อพันธุ์ นาคบุปผา เรื่องพื้นฐานการอ่านวรรณคดีไทย ศึกษาเรื่อง ประวัติความเป็นมาของนิลพัท
- สุนนมาลย์ นิ่มเนติพันธ์ เรื่องวรรณคดีการละคร ศึกษาเรื่องประเภทของละครไทย
- อมรา กล้าเจริญ เรื่องสุนทรินาฏศิลป์ไทย ศึกษาเรื่องประเภทของ โขน

### เอกสารทฤษฎีภูมิ

ได้แก่ งานวิจัยต่างๆ หรือตำราที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทำรำนาฏศิลป์ โขน ได้แก่

- วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เรื่อง การสอนนาฏศิลป์ โขนระดับชั้นต้น ศึกษาเรื่อง วิธีการปฏิบัติแม่ท่าลิง
- วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เรื่อง คู่มือการสอนนาฏศิลป์ โขนถึง เล่ม๒ ศึกษาเรื่อง ไร่ตรวจพลในนาฏศิลป์ โขน
- กรมศิลปากร เรื่องรวมงานนิพนธ์ของนายอาคม สายาคม ศึกษาเรื่อง นาฏยศัพท์
- พนิดา สิทธีวรรณ เรื่อง รำไทย และเบิกโรงมหรสพ ศึกษาเรื่อง การจดบันทึกทำรำในนาฏศิลป์ไทย
- ไกรลาส จิตรกุล เรื่อง การตรวจพลของพญาวานรในการแสดง โขน ศึกษาเรื่อง เปรียบเทียบกระบวนการทำในการออกกรตรวจพลของนิลพัท

### ๓.๓.๒. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนามมีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

๑. การสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ( Participant – Observatoin ) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ( Non – Participant Observatoin ) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมนั้น ผู้วิจัยได้สังเกต การสาธิตปฏิบัติทำรำ ของอาจารย์ ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว และได้ทดลองปฏิบัติในการสาธิตทำรำให้อาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้วดู และได้ทำการจดบันทึกไว้เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อไป

๒. การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ( Non – Structural Interview ) โดยจะซักถามเรื่องต่างๆ ไป แล้วจึงนำเข้าสู่ประเด็น โดยคำถามที่ใช้ถามนั้น เป็นคำถามปลายเปิด โดยผู้วิจัยพยายามควบคุมการสนทนาให้อยู่ในขอบเขตของเนื้อหาที่ต้องการ หากเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญ ผู้วิจัยก็จะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ( In-Dept Interview ) เพื่อให้ได้ความชัดเจนของข้อมูลที่สัมภาษณ์มากที่สุด ซึ่งในขณะที่สัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยได้สังเกต

ปฏิกิริยา พฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ เช่น สีหน้า ท่าทาง ในขณะที่สัมภาษณ์ตลอดเวลา ซึ่งจะมีผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อีก

๓. การลงมือปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ทำการลงมือปฏิบัติต่อทำร่าจากอาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว และได้ทำการบันทึกทำร่าและภาพเคลื่อนไหวตลอดช่วงที่มีการต่อทำ ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยในการเตือนความจำและสามารถเรียบเรียงกระบวนการทำได้อย่างถูกต้อง

๔. การจดบันทึกภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกภาคสนามในรูปแบบต่างๆ ทั้งการจดบันทึก การบันทึกภาพนิ่งและการบันทึกภาพเคลื่อนไหว ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องช่วยเตือนความจำ และสามารถนำกลับมาดูย้อนหลังเมื่อวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ไม่พลาดในรายละเอียดต่างๆ แล้วนำมาเรียบเรียงเพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิจัยต่อไป

#### ๓.๔ การตรวจสอบข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากการลงภาคสนามและเอกสารต่างๆ แล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลทั้งหมดนั้นมาตรวจสอบความถูกต้อง โดยนำข้อมูลในส่วนที่เป็นข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาเปรียบเทียบกัน หากมีข้อสงสัยก็จะทำการตรวจสอบความถูกต้องโดยการสัมภาษณ์หรือค้นคว้าเพิ่มเติมซ้ำๆ หลายๆ ครั้ง จนได้ข้อมูลที่ตรงกัน หากข้อมูลส่วนใดที่ไม่เพียงพอก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

#### ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการพรรณนา โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

๓.๕.๑ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) คือการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดหมวดหมู่ประเด็นที่ศึกษาในเรื่องของ ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ทำวิจัย ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการจดบันทึกภาคสนามในรูปแบบต่างๆ ทั้งจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกภาพและบันทึกเสียง และนำข้อมูลที่ได้อีกมาจัดหมวดหมู่ของข้อมูล

๓.๕.๓ นำข้อมูลทั้งหมดที่จัดหมวดหมู่แล้วมาแปลความหมายข้อมูล (Interpreting Data) โดยใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

หลังจากที่รวบรวม ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียงและวิเคราะห์เนื้อหาในแต่ละบทอีกครั้ง โดยอยู่ในกรอบของแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่กำหนดไว้